

**ГЛОСАРІЙ І ТЕЗАУРУС ТЕРМІНІВ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ:
У ПОШУКАХ СПІЛЬНОЇ МОВИ**

Лариса КОМПАНЦЕВА
Національна академія СБ України,
Олена ДАВЛІКАНОВА
Регіональне представництво Фонду
імені Фрідріха Еберта (м. Київ),
Олена СУСЛОВА
Громадське об'єднання
«Інформаційно-консультативний
жіночий центр» (м. Київ),
larafkom@gmail.com

В Україні зараз як ніколи гостро постало питання проведення спільних досліджень і практик, що забезпечують права людини, зокрема, жінки, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Прийшов час включення України у глобальний простір гендерночутливого нормотворення, а підґрунтям цього має бути використання спільної метамови. Метамова (грец. *meta* – *через, після* – мова про мову, мова другого порядку, що містить термінологію, своєрідні поєднання слів та їх еквівалентів, загальнонаукову лексику тощо) відображає специфіку дискурсивних практик і наукових напрямів певної епохи, закріплює їх системою усталених понять (концептів, термінів, іменувань реалій, абрєвіацій), вживаність й актуалізація яких в картині світосприйняття громадян різних країн сприяє закріпленню певної системи цінностей. Однією із ключових цінностей глобального суспільства є гендерна рівність. Визначальною умовою її досягнення є цілеспрямована державна політика – діяльність державних інституцій із забезпечення та гарантування рівних прав, свобод і можливостей для жінок і чоловіків, утвердження гендерної демократії, формування гендерної культури в суспільстві, захисту від дискримінації за ознакою статі.

Саме з цих причин Урядовою уповноваженою з питань гендерної політики Катерина Левченко, спільно з Регіональним представництвом Фонду імені Фрідріха Еберта, ініційовано проєкт з перекладу та редагування українськомовної версії EIGE's Gender Equality Glossary & Thesaurus (Глосарій і тезаурус термінів гендерної рівності, далі – Глосарій), що розроблений Європейським інститутом гендерної рівності (European Institute for Gender Equality – EIGE) [2].

Створення українськомовної версії Глосарію сприятиме погодженню українського законодавства із європейським у цій сфері, а також формуванню термінологічного апарату в галузі державної політики та національної безпеки.

Розробники Глосарію зазначають, що це «спеціалізований термінологічний інструмент, що фокусується на питаннях гендерної рівності. Він спрямований на встановлення спільного розуміння термінів гендерної рівності в усьому Європейському Союзі та на підтримку справедливої та інклюзивної мови для покращення рівності між жінками та чоловіками» [1]. Глосарій розроблений командою фахівців з Європейської комісії, Європейського парламенту, Ради

Європи, а також вченими – з інституцій-партнерок Центру ресурсів та документації EIGE. Джерельна база Глосарію ґрунтовна – 92 нормативних і політичних документи Європейського Союзу, Ради Європи та ООН, досліджень, звітів і наукових статей. Глосарій і тезаурус термінів гендерної рівності містить понад 400 термінів, представлених 25 мовами країн Європейського Союзу. Планується, що у майбутньому цей словник буде пов'язаний із EuroVoc, багатомовним тезаурусом для використання всіма країнами Європейського Союзу. Окрім тлумачення гендерних термінів, що можуть бути застосовані для розроблення політик, адвокації або дослідницької діяльності, Глосарій містить детальний перелік джерел і посилань на довідкові документи; паралельні визначення подібних або заплутаних термінів, що дозволяє виявити відмінності між ними й краще зрозуміти нову термінологію в галузі гендерної рівності; демонстрацію пов'язаних термінів тощо.

Сучасна наука все більше розвивається в контексті міждисциплінарності. Будь-яке значуще суспільне явище має розглядатися у системі різних наук і підходів. Саме з цих причин до української редакційної групи Глосарію увійшли знані експертки, представниці різних галузей, зокрема філології, права, філософії, а також фахівчині з гендерної політики: Олена Давліканова (проектна координаторка Регіонального представництва Фонду імені Фрідріха Еберта), Мирослава Бабак (експертка з гендерних питань), Марія Дмитрієва (гендерна дослідниця, перекладачка, засновниця і модераторка фейсбук-групи «Фемінізм-УА»), Марія Козир (співробітниця Апарату Урядової уповноваженої з питань гендерної політики в Кабінеті Міністрів України), Лариса Компанцева (докторка філологічних наук, професорка), Марфа Скорик (кандидатка філософських наук, співробітниця Київського інституту гендерних досліджень), Олена Сулова (Голова правління Громадського об'єднання «Інформаційно-консультативний жіночий центр»).

Українськомовна версія Глосарію усталює в дискурсивних політичних, соціальних і наукових практиках низку понять, що досі мали спірні тлумачення: гендерування (інтегрування гендерної перспективи в розуміння та конструювання особистостей, явищ, філософських концепцій, речей, стосунків, сфер дії, соцістальних підструктур та інституцій); гендерний мейнстримінг (систематичне врахування відмінностей між умовами існування, становищем та потребами жінок і чоловіків у всіх політиках та діях; гендерна справедливість (забезпечення неупередженого ставлення та справедливості при розподілі благ та обов'язків між жінками та чоловіками); гендерна перспектива (перспектива у вивченні будь-якого соціального явища, політики чи процесу з урахуванням гендернозумовлених відмінностей) та багато інших.

Редагування Глосарію майже завершено, попереду – обговорення, внесення певних корективів відповідно до українських реалій. Але зовсім скоро вимір гендерної рівності отримає лексикографічне закріплення та інтегрування в національні дискурси.

Література

1. EIGE's Gender Equality Glossary & Thesaurus. *European Institute for Gender Equality*: website. URL: <https://eige.europa.eu/thesaurus/overview> (date request: 01.09.2020).
2. European Institute for Gender Equality: website. URL: <https://eige.europa.eu> (date request: 01.09.2020).

ЖІНОЦТВО У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Юлія КОНОНЬЧУК

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка,
lusuchka10@gmail.com

Сьогодні гендерні дослідження, зокрема, які стосуються політичної сфери, в Україні розвиваються досить інтенсивно. Роль і місце жінки в суспільстві та політиці – одне з одвічних питань. Історично склалося так, що жінка мала менше можливостей для вияву своїх здібностей, ніж чоловік. Причиною цього є ставлення соціуму до означеної проблеми. Незважаючи на те, що де-юре жінки отримали рівний із чоловіками статус, де-факто вони продовжують піддаватися дискримінації, зокрема, у політичній сфері.

Історичне минуле України є прикладом патріархального устрою в суспільстві. Принцип нерівності за ознакою статі міцно укорінився в моралі і звичаях. Обов'язки жінки здебільшого зводилися практично до виховання дітей і виконання господарських справ, можемо назвати лише окремі приклади політичної діяльності жінок в давнину, зокрема, княгині Ольги.

Проте згодом ситуація змінилася і жіночий рух в Україні активізувався (з середини ХІХ – початку ХХ століття) та значною мірою перебував під впливом західноєвропейських ідей. Особливо активізують свою діяльність громадсько-політичні жіночі організації Східної Галичини у міжвоєнний період ХХ століття. Наприклад, «Союз українок» (1921 р.), «Жіноча громада» (1922 р.), «Дружина Княгині Ольги» (1938 р.) та інші, вони стали суб'єктами суспільного життя ХХ століття.

Звернемо увагу на «Союз Українок» – найбільшу жіночу організацію в Східній Галичині та й на українських землях взагалі. Вона була створена під час з'їзду львів'янок 21 лютого 1917 р. з ініціативи клубу ім. Ганни Барвінок. Метою «Союзу українок» була активізація жінок як політикинь. Вони не писали декларацій чи маніфестів, а започатковували по селах та містечках програми, спрямовані на розширення обсягу знань про світ і свою роль у ньому. «Союз українок» своєю працею виховав новий тип української жінки. У 1938 р. польська влада заборонила діяльність організації, тому її мету продовжила реалізувати інша організація – «Дружина Княгині Ольги», головою якої була Мілена Рудницька (голова «Союзу Українок» з 1929 по 1938 рр.). Членкині організації порушували актуальні на той час питання, а саме: «всеукраїнський чи територіальний патріотизм», проблему